

BIOTRANASFORMACE

Biochemická modifikace látek (...i v organismu)

Celé buňky

(Fermentace – využití obnovitelných zdrojů C pro synthesu *de novo*)

Biotransformace:

Přeměna prekursorů na jiné látky – vedlejší produkty metabolismu

Enzymy

Specifita

úzké rozmezí reakčních podmínek

Regioselektivita

vodné prostředí

Enantioselektivita

Enzymy versus celé buňky

	FORMA	PRO	PROTI
enzymy	všechny	Jednoduchá aparatura, vyšší produktivita, tolerance ↑ konc. substrátu	Recyklace kofaktorů Nižší stabilita
	Vodné prostředí	↑ aktivita	Postranní reakce Lipofilní substráty nerozpustné, Nutná extrakce
	Organická rozp.	Snadné provedení, lipof.substráty rozp., enzyme recovery	↓ aktivity
	imobilizované	Snadné "recovery" enzymu	Ztráta aktivity při imobilizaci
buňky	všechny	Není nutná recyklace kof.	Drahé zařízení, velké objemy, nízká produktivita, intolerance vůči org. rozp. a vyšším konc substrátů, další produkty metabolismu
	Rostoucí kultura	↑ aktivity	↑ objem biomasy, vedlejší produkty, obtížnější kontrola procesu
	Stagnující kultury	Méně vedlejších prod.	↓ aktivity
	imobilizované	Opakované použití	↓ aktivity

Vliv organických rozpouštědel na biokatalysu

- Vyšší rozpustnost hydrofobních látek
- Změna specifity
- Nižší aktivita vody → potlačení hydrolysy
- Snažší separace produktů, vyšší výtěžek
- Menší riziko mikrobiální kontaminace
- Vyšší termostabilita enzymů v nepolárním prostředí

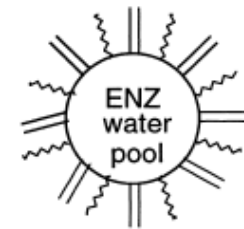
Imobilizované enzymy

Mikroemulze

Reversní micely (voda v apolárním prostředí) - lipasy

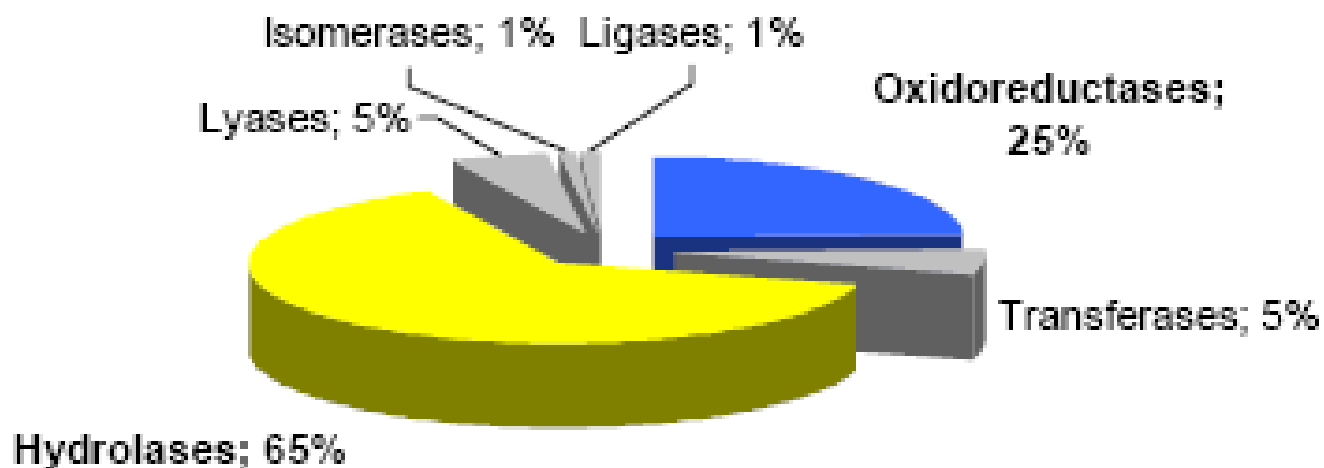
- Nižší aktivita enzymů → vyšší spotřeba
- Denaturace proteinů

n-hexane

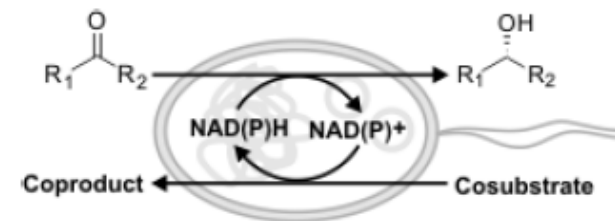
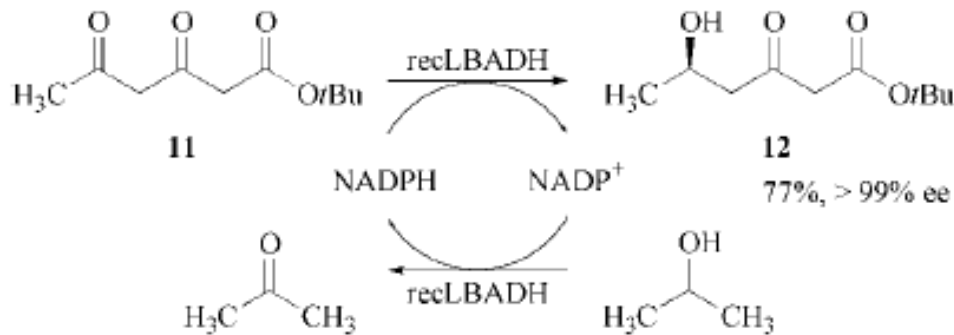
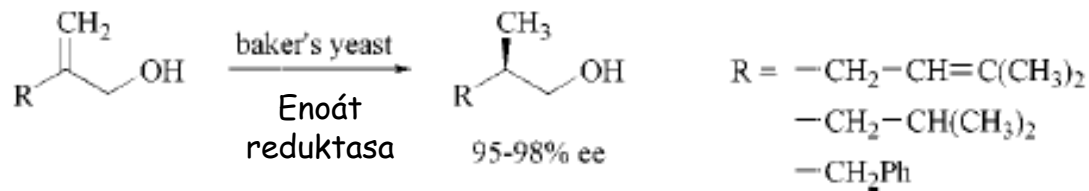
~~~~~ AOT: bis(2-ethylhexyl)sodium sulfosuccinate
==== Brij30: polyoxyethylene(4) lauryl ether

Enzymy v organické synthese

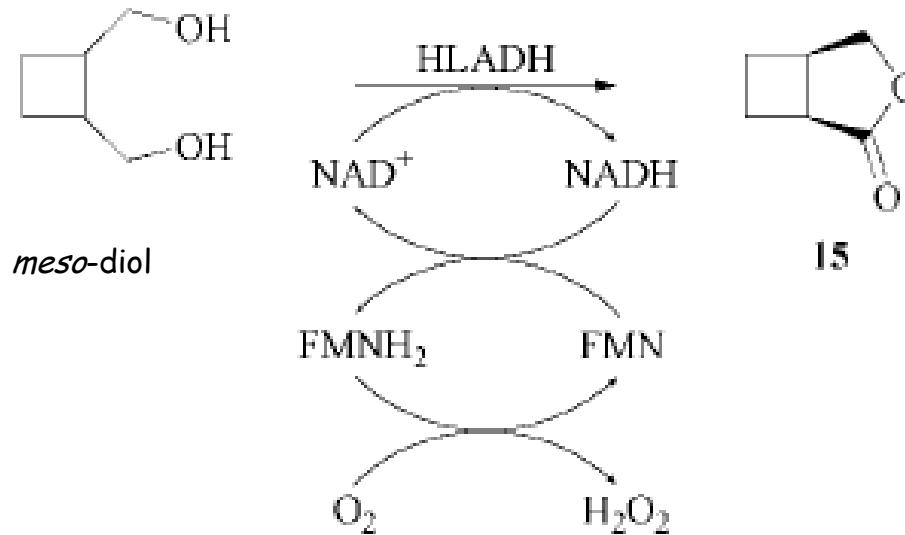
Oxidoreduktasy

Redukce: karbonylu, C=C

LDH z *L.brevis* - enetiospecifická red. α-oxo kyselin

Oxygenace: alkyly, hydroxyly, alkenyly, aryly, peroxidace karboxylových kyselin

Regenerace NAD⁺ glutamát dehydrogenasou

Jiné metody regenerace kofaktoru:

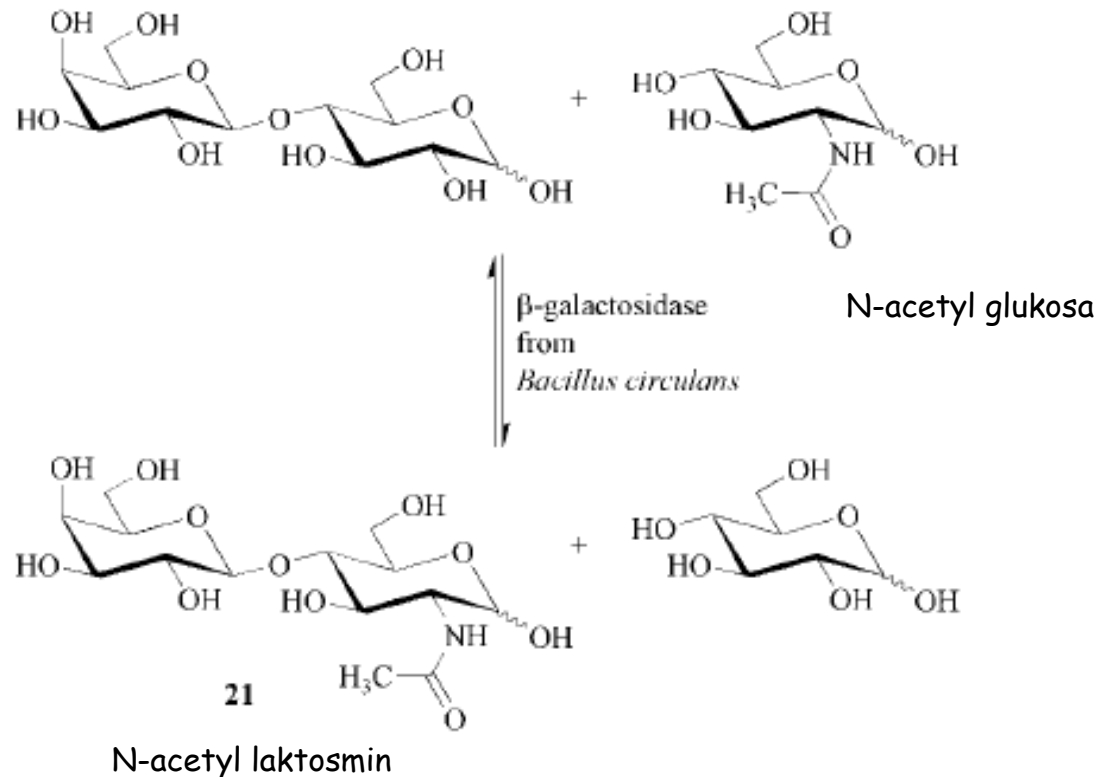

glukosa 6-fosfát dehydrogenasa (NADPH)

Transferasy

Glykosyltransferasy - vyžadují nukleotidy monosacharidů

Glykosidasy -

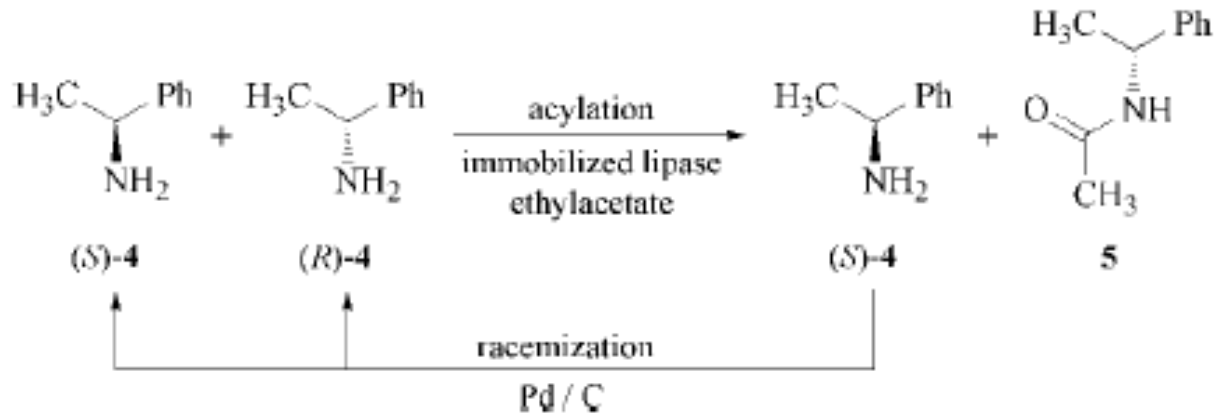
Bojarová, Křen: *Glycosidases: a key to tailored carbohydrates.*
Trends in biotechnology 2008

Hydrolasy

Levné, dostupné, nevyžadují kofaktory, stabilní, tolerují organická rozpouštědla, stereoselektivní,

Synthesis - acylace polyhydroxylů (sacharidy, glyceroly, steroidy, alkaloidy)

lipasy, esterasy, proteasy

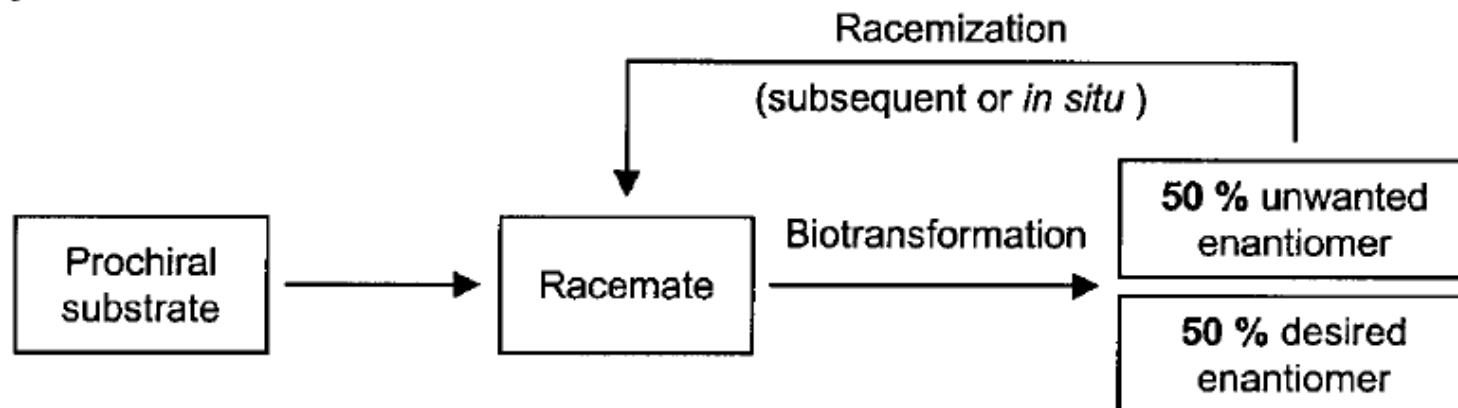

Enantioselektivní acylace racemických směsí aminů, in situ racemizace nezreagovaného produktu

Příprava opticky čistých chirálních látek

Enzymatic resolution of racemates

Asymmetric (bio-)catalysis

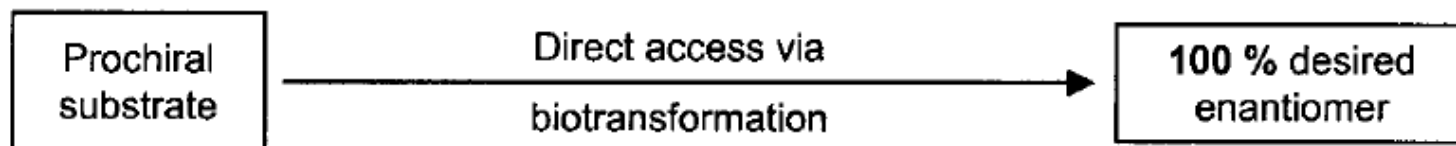

Fig. 1 Biocatalytic concepts for the production of L-amino acids.

Příprava L-aminokyselin

Racemické směsi

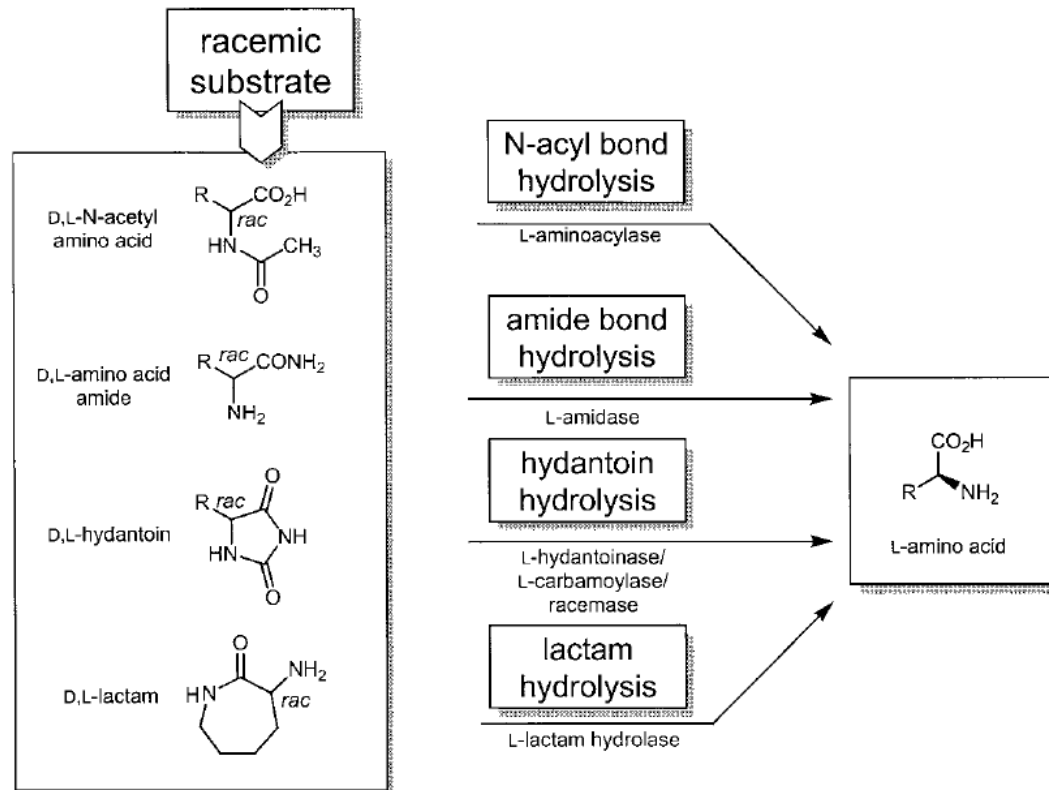
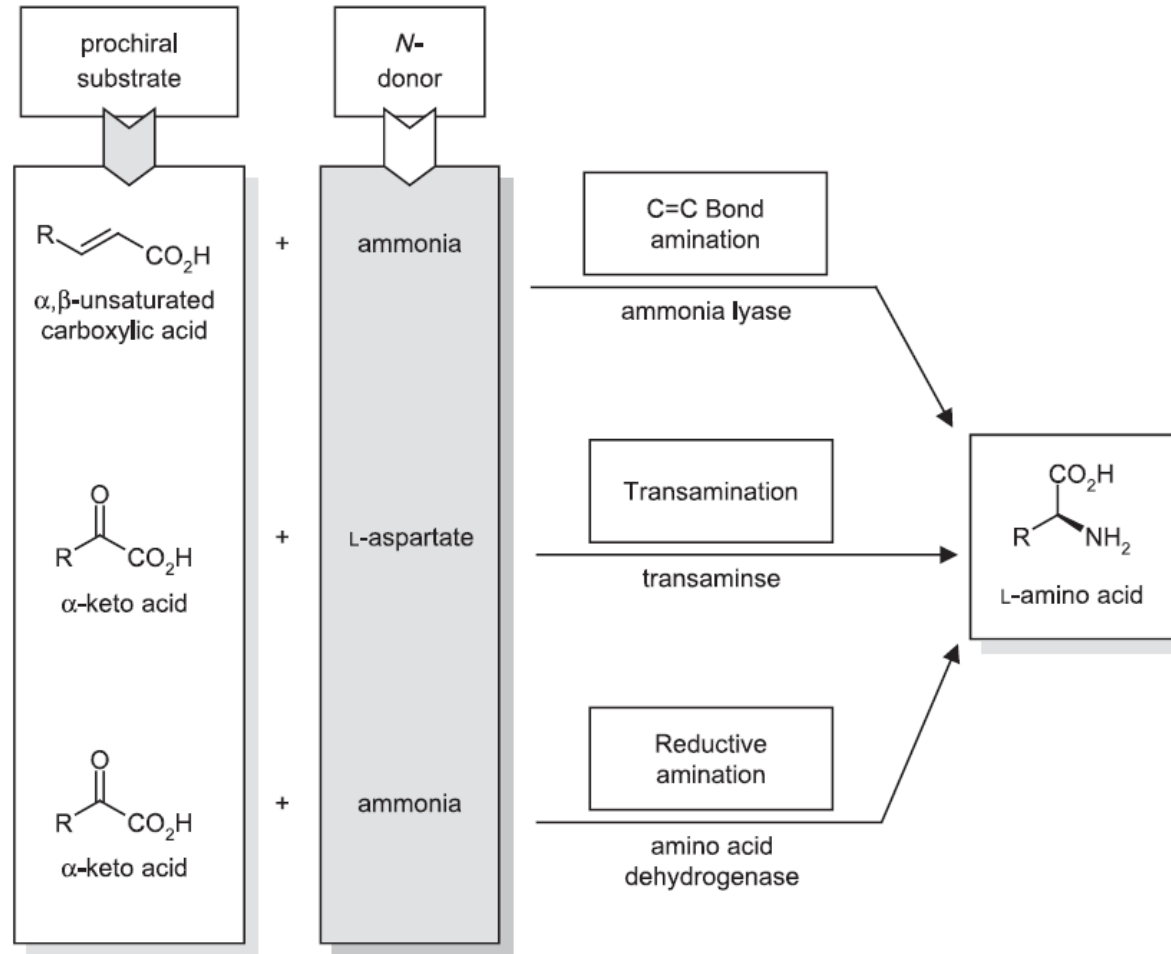

Fig. 2 Overview of enzymatic resolution methods for the production of L-amino acids.

Příprava L-aminokyselin

Asymetrická katalýza

Výroba AK v průmyslovém měřítku - hydrolasy

1. Acylasa (N-acetyl AK amidohydrolasa, EC 3.5.1.14), *A. oryzae*

Imobilisovaná formy - Tanabe 1966

Membránové reaktory - Degussa 1981

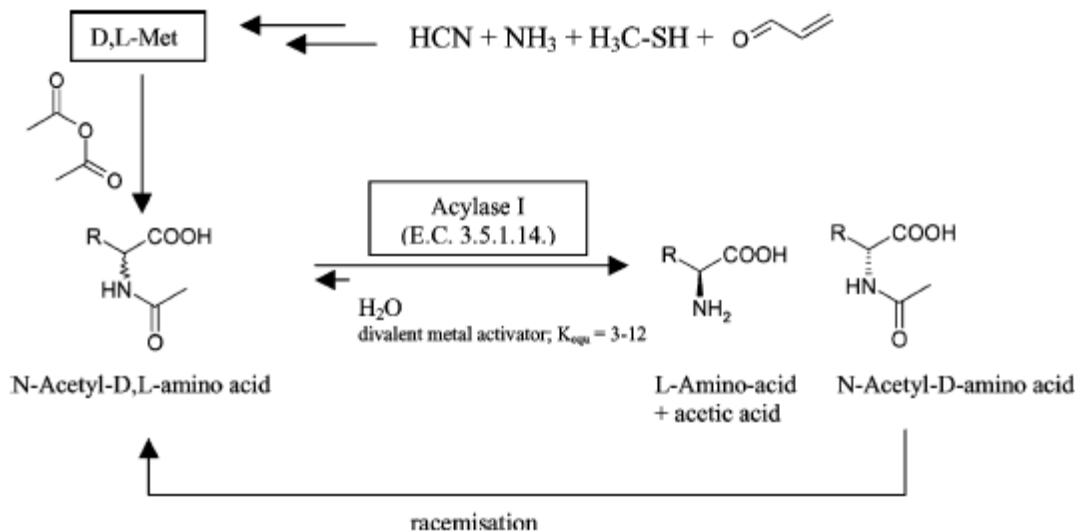

Fig. 3. Scheme of the acylase process (Degussa-Hüls process).

Specifita široká:

Ala, phe, norval, val,
norleu, leu, trp, tyr a
jejich deriváty

Enzymový membránový reaktor - EMR

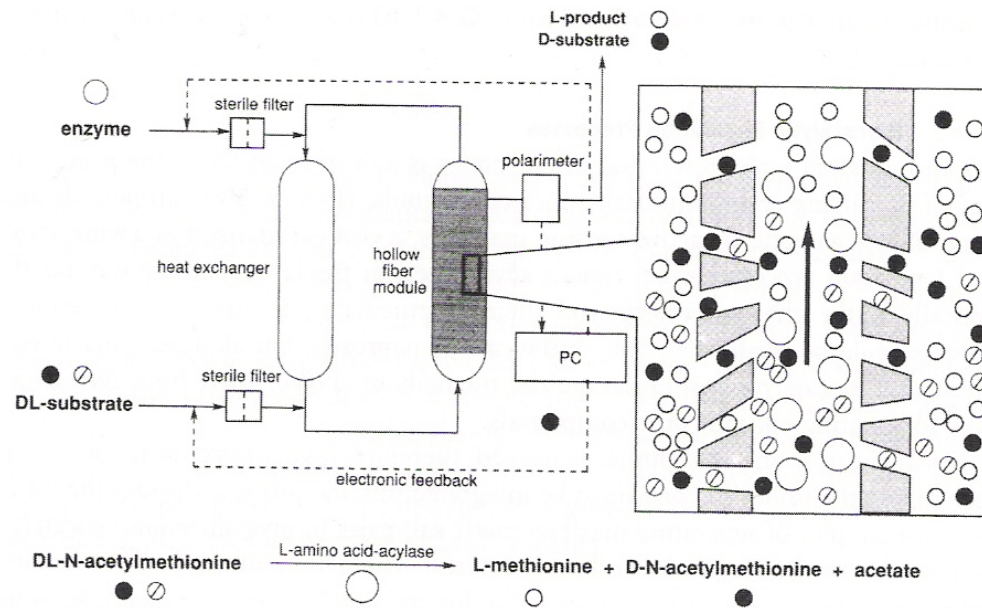
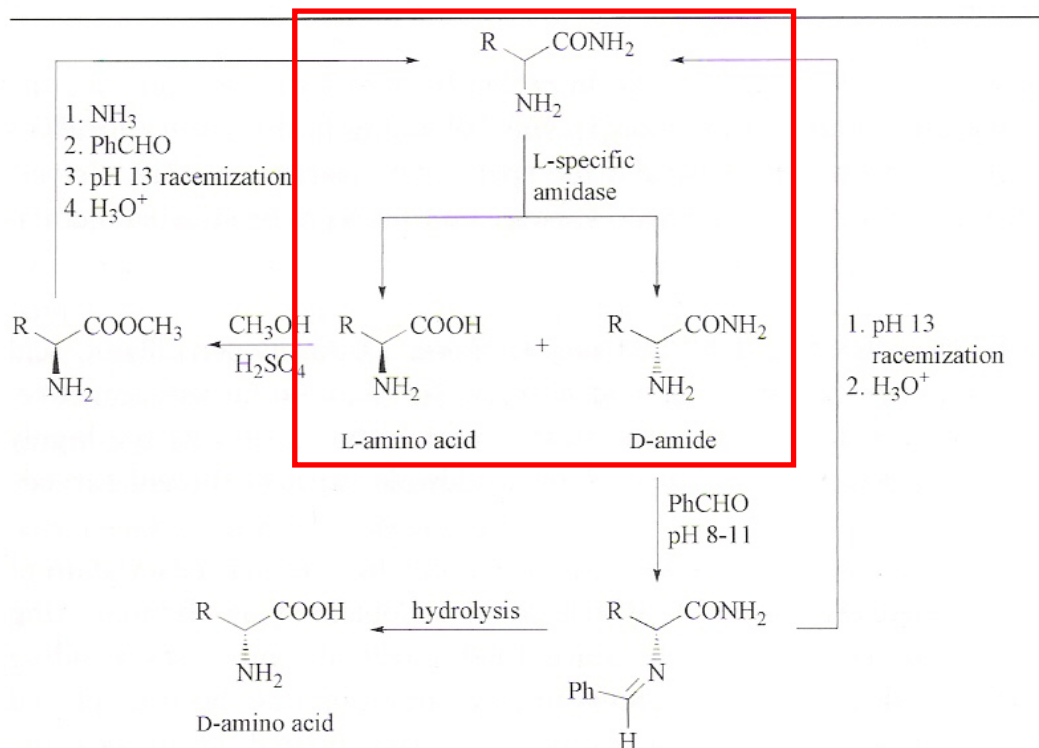

Figure 96. Recycle reactor used for amino acylase resolution of *N*-acetyl-D,L-amino acids

Acylamid amidohydrolasa (EC 3.5.1.4), *Pseudomonas putida*

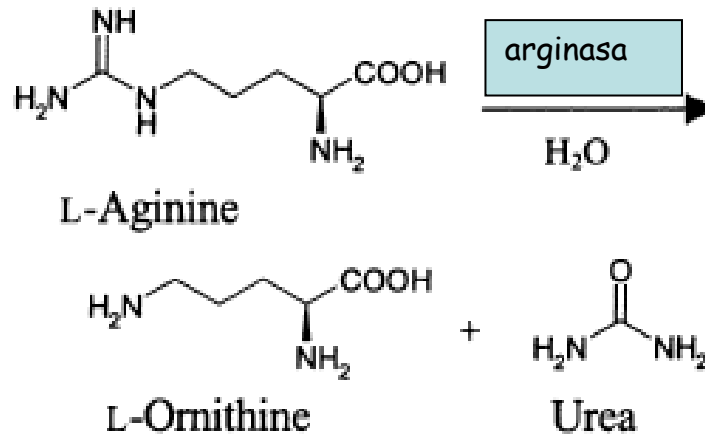
Amid karboxylové kyseliny + $\text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons$ karboxylová kyselina + NH_3

Scheme 17. DSM amidase process for enantiomerically pure α -amino acids

Produkce ornithinu

L-argininamidinohydrolasa, EC 3.5.3.1)

Separace ionexovou chromatografií

Table 2.1. World production of amino acids using enzymatic processes (1980-1992)

Amino acid	Amount [t/a]
L-alanine	250
L-aspartic acid	5000*
L-2,4-dihydroxyphenylalanine	200
L-methionine	240
L-phenylalanine	5000*
L-tryptophane	200
L-valine	150
D-phenylglycine	1000
D-p-hydroxyphenylglycine	1000

* Including the demand for the manufacture of the low-calorie sweetener aspartame.

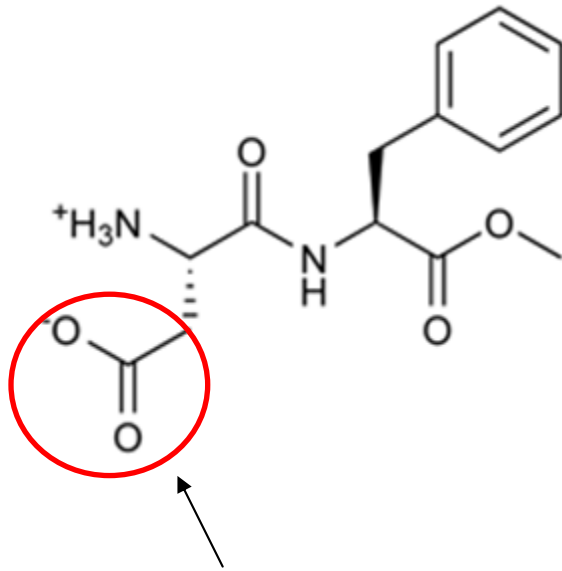
Výroba aspartamu

200x vyšší sladivost než sacharosa

Thermolysin (EC 3.4.24.27), metalopeptidasa (Zn,Ca)

B. thermoproteolyticus,

Specifita Xaa-Leu, Xaa-Phe

Aspartam: α -L-aspartyl-L-fenylalanyl-O-methylester

BOC-L aspartát + L-fenylalanyl methylester

↓ Thermolysin

BOC-L-aspartam

↓ D-fenylalanyl methylester

BOC-L-aspartam + precipitát

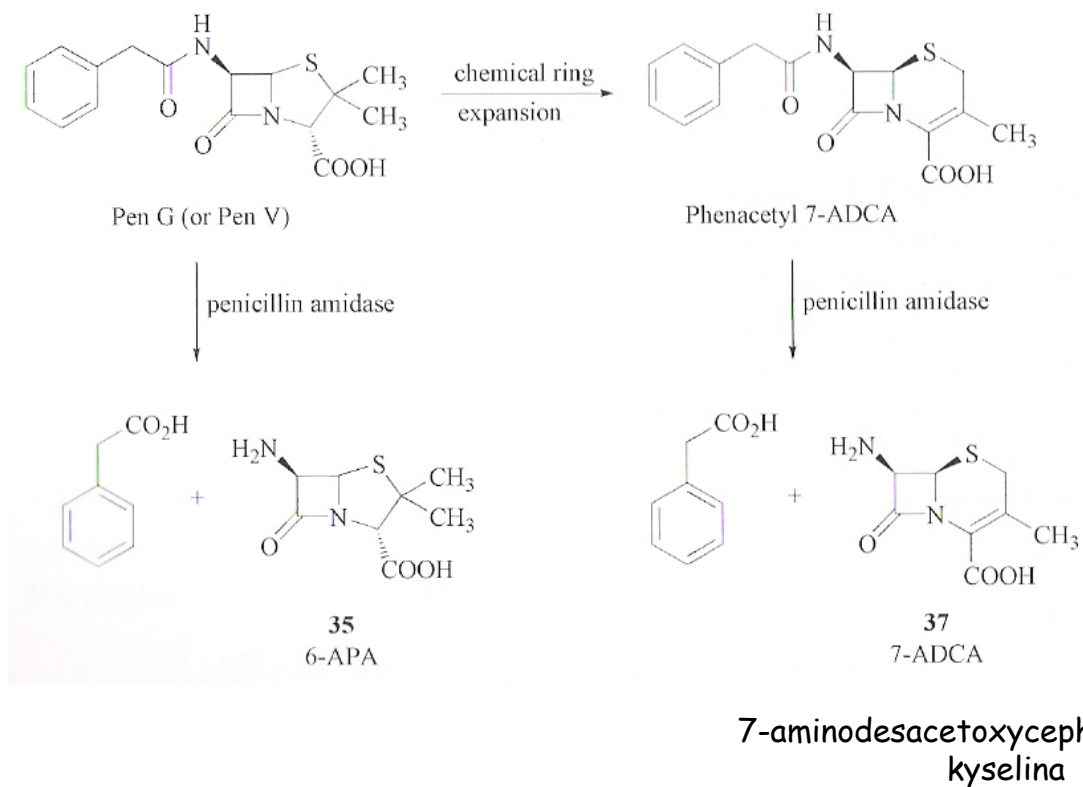
BOC - benzyloxykarbonyl

Výroba laktamových antibiotik (peniciliny, ampiciliny a cefalosporiny)

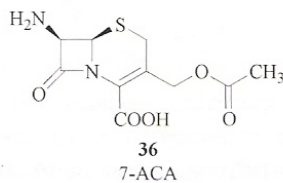
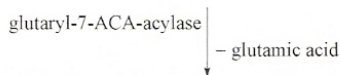
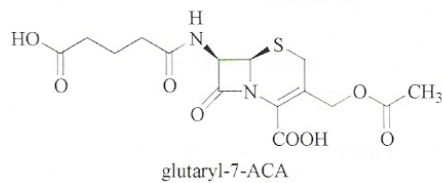
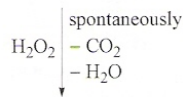
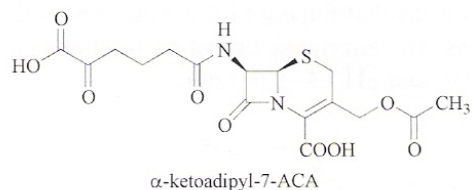
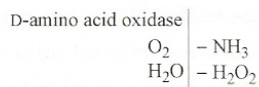
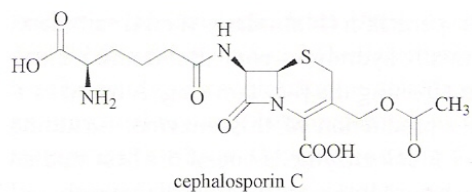
Semisyntetický postup nahradil fermentaci

Penicilinamidasa (EC 3.5.1.11), *Pseudomonas chrysogenum*, rekombinantní v *E.coli*, *B.megaterium* atd, imobilisovaná, entrapped

Produkce prekursorů , 20 000 t/rok

Cephalosporium acremonium

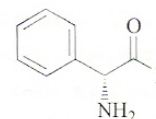

7-aminocelphalosporanová
kyselina

Výroba ampicillinu a cephalexinu

Penicilin amidasy katalysují i
transferasovou reakci:

D-phenylglycine
ester/amid

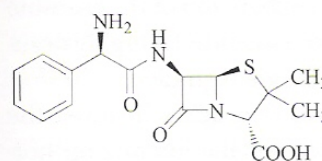

R = OCH_3 , NH_2

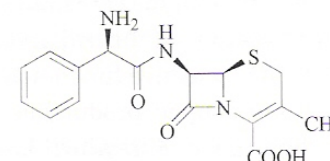
penicillin
amidases

6-APA

7-ADCA

38
ampicillin

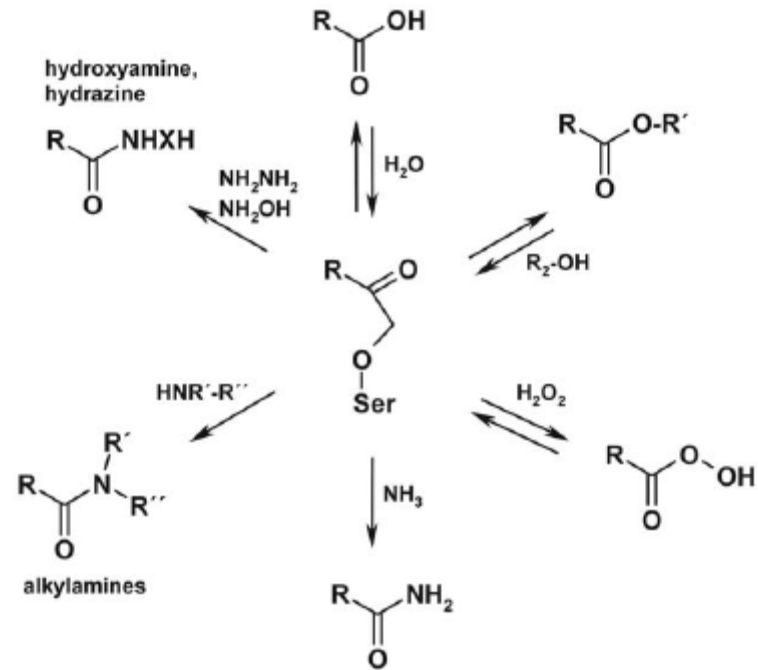
39
cephalexin

Scheme 21. Enzymatic synthesis of ampicillin and cephalexin

Lipasy - nejvyžívanější

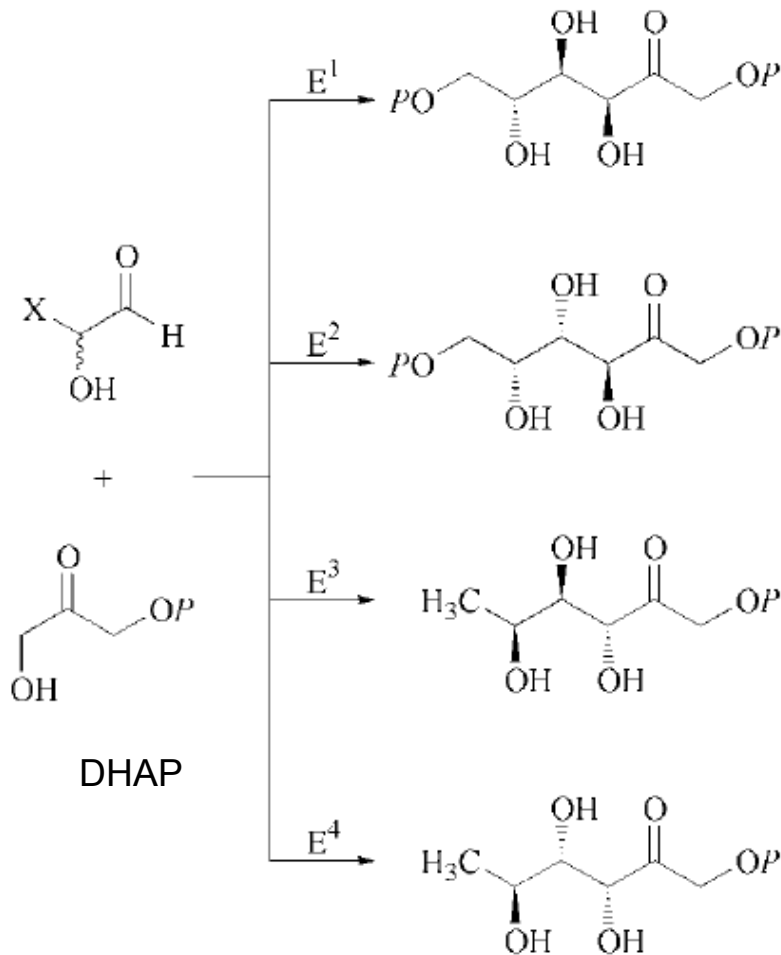
Vysoce stereospecifické, fungují na fázovém rozhraní

Lipase-acyl accepting compounds

Lyasy

adice HX na C=C, C=N, C=O, eliminace

E¹ = D-fructose-1,6-bisphosphate-aldolase (EC 4.1.2.13)

E² = D-tagatose-1,6-bisphosphate-aldolase (EC 4.1.2.40)

E³ = L-fuculose-1-phosphate-aldolase (EC 4.1.2.17)

E⁴ = L-rhamnulose-1-phosphate-aldolase (EC 4.1.2.19)

P = PO₃²⁻

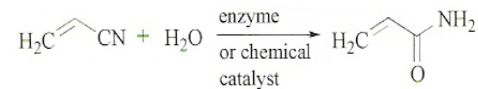
X = -CH₂-OP (for E¹, E²)

X = -CH₃ (for E³, E⁴)

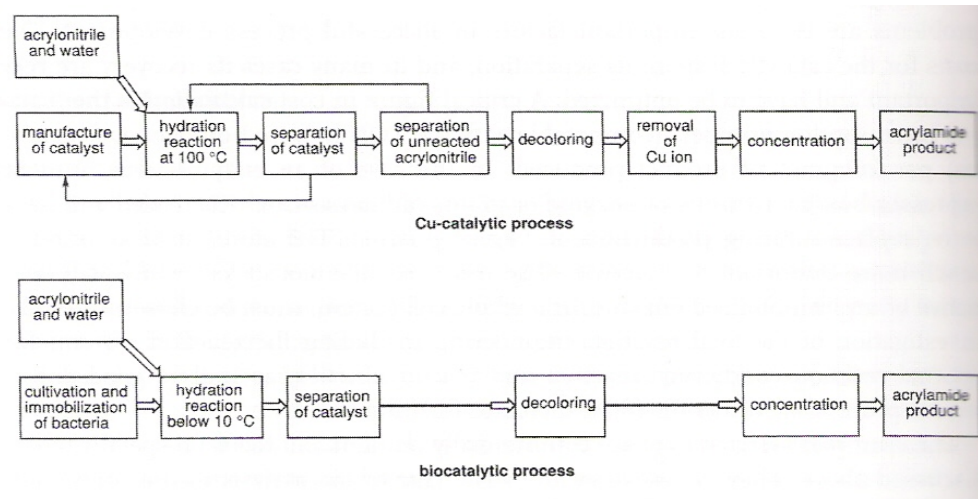
Výroba akrylamidu

Nitril hydratasa (EC 4.2.1.84), *Rhodococcus* sp.,
imobilizované buňky

700 g/l , roční produkce 30 000 t

32

Úprava syntetických polymerů

Zvýšení hydrofilnosti povrchu synt. polymerů

- Biokompatibilita - použití v medicíně
- tkaniny - neprodyšnost, statická elektřina

PET - polyethylentereftalát, PA - polyamidy, PAN - polyakrylonitril

